

התורה והמצוה עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 2

פרשת תרומה שבת ראש חדש אדר ופרשת שקלים ה'תשפ"ה

בס"ד

קוראים יקרים.

עני שמח להגיש לפניכם את עלון מס' 2. ענייני העלון הפעם: מצות ועשו לי מקדש. הגישה הנכונה לקיום המצוות. הפעם: זכירת מעשה עמלק ומחיית זרעו. השלמות והערות לעלון קודם. בשבוע הבא נתמקד אי"ה בענייני פורים הבעל"ט.

שבת שלום וחדש טוב

יהונתן נוימן

קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. נ.ב. אשמח לקבל הערות והארות בכתובת הנ"ל.

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם:

בפרשת השבוע אנו קוראים על בניית המשכן ובית המקדש. בניית בית לה' שישכון בתוכנו. ביהמ"ק אמור להיות המרכז של כל יהודי, ולכך צריך כל יהודי לשאוף להגיע.

בספר החינוך (מצוה כ') כתב על מצוה זו: היא שצונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד ואליו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה. והוא אמרו יתעלה וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ. אליו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ! אין אף מקום אחר בעולם לשם יש לשאוף להגיע בקבוץ כל עם ישראל.

מקובל כיום אצל רבים (גם אצל רבים מיושבי בית המדרש) שבזמננו אין לבנות את בית המקדש בידי אדם, אלא עתיד לרדת באש מהשמים בנוי ומשוכלל. אכן, רש"י במסכת ראש השנה (ל) ובמסכת סוכה (מא.) כתב על בנין העתיד לבא שיהיה בידי שמים. אמנם, רש"י עצמו כותב בכמה מקומות שמצוה עלינו לבנות. הרמב"ם וכל הפוסקים כתבו שמצווה לבנות בידי אדם ולא הביאו שישבנה בידי שמים. מספר פירושים נאמרו כדי ליישב דברי רש"י הנזכרים, כך שלמעשה אין חולק על כך שחיוב הבניה הוא בידי אדם. וכפי שידוע, מאז חרבן בית המקדש תמיד ניסו גדולי ומנהיגי ישראל מכל הקהלות למצא דרך לבנות את בית המקדש ולחדש את העבודה. אמנם, בדורות הקודמים לא היתה יכולת להתגבר מול אומות העולם לעשות כן. כיום ב"ה המצב טוב לאין ערוך ממה שהיה אז, וכל מי שקצת מכיר את המציאות יודע שאפשר לחדש לפחות באופן חלקי את העבודה. למעשה, אין הדבר תלוי אלא בנו. אם באמת נרצה, נוכל לקבל על כך את הסכמת השלטונות. הדבר פשוט שברגע שיתאפשר הדבר, לא רק שאין מניעה הלכתית לעשות זאת, אלא שיש מצוה וחיוב על כל מי שיכול לסייע בעניין.

כמובן שכל עוד לא הגיעה השעה המיועדת, מוזהרים אנו על שמירת קדושת הר הבית והמקדש, ויש לנהוג בכל אזהרות התורה ומה שהוסיפו עליהן רבותינו בכל הדורות שנאמרו בעניין כניסה למקום המקודש. אך על כל יהודי לצפות לרגע בו נוכל לקיים מצוה זו. גם אם עדיין לא הגיעה השעה, צריך לפחות לעבוד על חיזוק הידיעה (וההרגשה) כי בית המקדש צריך להיות המקום אליו תהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה. ואם בעוה"ר עדיין אין לנו את בית המקדש, מכל מקום יש לשאוף ולהתקרב למקום המקודש. לדאוג לכך שבעיני כל יהודי תהיה ירושלים עיר הקדש והמקדש המקום הראשון במעלה, יותר מכל מקום אחר באר"ק (וכ"ש בחו"ל). ב"ה, בשנים האחרונות קמים ארגונים הדואגים לעניין זה. בראש ובראשונה יש לציין את ארגון קרית מועדנו הדואגים לרווחת העולים לירושלים עיר הקדש והמקדש בשלש רגלים. השבת נקרא יחד עם כל בית ישראל פרשת שקלים. זו הזדמנות להרחיב את הדבור על ענייני בית המקדש, הקרבנות ועוד.

נעיין בהמשך דברי החינוך הנ"ל: ולשון ספרי שלש מצות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ ללמנות להם מלך ללכונות להם בית הבחירה לולהכרית זרעו של עמלק. עכ"ל. המצווה היחידה משלשתן שעל פי דרך הטבע אנו יכולים לעשות כעת, היא מצוות בניין בית הבחירה. למנות מלך, לא שייך כיום. להכרית זרעו של עמלק, לא שייך כיום משתי סיבות: א. איננו יודעים מי הוא עמלק. ב. גם לו יצויר שנדע בוודאות זהות העם הזה, לא יסכימו אומות העולם לאפשר לנו לקיים מצוה זו. מצוות בניין ביהמ"ק שונה ממצוות אלו כאמור. ויהי רצון שנזכה לראות בבניין בית המקדש במהרה בימינו.

¹ והלוואי שייסכימו כל עם ישראל על כך. עי' מה שכתבתי בעלון החדשי מס' 24 כסלו תשפ"ה מדור הרחב דבר, על גרורות התרבות המערבית והשלכותיה.

הגישה הנכונה לקיום מצוות התורה הקדושה

זכירת מעשה עמלק

מחיית עמלק. בשבת שלפני פורים, נקרא פרשת זכור ש"א שהמצווה לקרוא מתוך הספר היא מצווה דאורייתא (אגב, אין לכך כל השלכה הלכתית, הפוסקים לא חלקו בין קריאת פרשת זכור לבין קריאת כל פרשה אחרת בתורה). כדי לקיים את המצוה, צריך לדעת מה עשה לנו עמלק. בקריאת הפרשה בלבד ללא ידיעה כללית מיהו ומהו עמלק, ודאי שאין מקיימים כל מצוה.

מי הוא עמלק? בספר החינוך (מצוה תרג) כתב בביאור מצוה זו: שנצטונו לזכר מה שעשה עמלק לישראל שהתחיל להתגרות במ בצאתם ממצרים בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם... שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים. והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכלל זה ויתגרוו במ והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האמות.

משרשי המצוה... כי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להזיקם צונו ברוך הוא לאבד זכרו מני ארץ ולשרש אחריו עד כלה. עכ"ל. גם בשתי המצוות למחות זרעו מן העולם, ושלא לשכח מה שעשה לנו, כתב ששרשיהן כשרש מצות זכירת מעשה עמלק. זו אם כן מהותו של עמלק וזה עניין המצוה.

יש מרבתינו בעלי המוסר וכדומה שדמו את עמלק ליצר הרע וכדומה (בדרך כלל על פי דרשת חז"ל על הפסוק 'אשר קרן'). לית מאן דפליג שעניינו של עמלק הוא עניין גשמי, ורצונו היה לאבד את הגופים. מה שיש שדרשו דרשות מסוימות על פי רמז ודרש וסוד, אין זה נוגע כלל לקיומה של אחת משלש מצוות שנאמרו לגבי עמלק, כפי שקבלנו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה. ועיי' מה שכתבתי על כך בקונטרס עבודת ימי הפורים.

מחיית זרעו של עמלק. הזכרתי לעיל כי כיום אין בידינו לקיים מצוות מחיית עמלק. בעלון החדשי של חדש כסלו האחרון (עלון מס' 24) במדור הרחב דבר הערתי על בעיה הקיימת כיום בקרב קהלים שונים: אחת הבעיות הרבות ששרשן ב"יפיות" נפש שמקורה בתרבות המערבית המקולקלת, המצטיירת כ"נאורה". שוחחתי פעם עם מישהו על קיום מצוות מחיית עמלק, והלה אמר קודם כל כי "עיקר העניין של עמלק, זה עניין רוחני וכו'". אח"כ ניסה להסביר שוב ושוב כי כיום לא יודעים כלל מי זה עמלק וכו'. לא נראה לי שיש מי שחולק על כך, אך לא זה היה נושא השיחה. אני ממשיך לדון איתו בעניין, ולפתע אני תופס שהוא פשוט מנסה להרגיע את עצמו שהוא פטור מהמצוה הזו. אני מדבר על פרטי המצווה וקיומה, והוא מיד "טוב. היום זה לא שייך". הבנתי שיש כאן משהו אחר שמפריע לו: הוא לא מסוגל רגשית לקבל שיש מצוה כזו. ומה שיותר חמור כאן: הוא הרי מסכים עם זה ש"פעם" כן היתה מצוה כזו, רק ש"היום" כבר אין. במילים אחרות: לפי דעתו (כלומר: הרגשתו) בתרבות של היום זה לא שייך.

לסיכום: יש ללמוד ולדעת היטב את מה שלמדנו במקורותינו על עמלק ועל רשעותו, ועל ידי כך להחזיר בנו את השנאה כלפיו, וכמו כן לזכור ולהבין מה שצוותה התורה כלפיו. רק כך נקיים בקריאת ובשמיעת פרשת זכור את מצוות זכירת מעשה עמלק.

השלמות והערות לעלון קודם

ב"ה קבלתי תגובות רבות מקוראים שקראו את העלון הראשון שיצא לאור בשבוע שעבר. קבלתי תגובות רבות בכתב ובעל פה. מכיוון שעלון זה הוא עלון קצר (לעת עתה), אין באפשרותי להתייחס לכל התגובות וההערות. אם יתאפשר, יתכן שאחת לכמה זמן יצא עלון מיוחד עבור הערות ותגובות הקוראים. במסגרת זו אתייחס רק להערות הנוגעות לדברים בהם כנראה היה עלי להרחיב מעט יותר.

לימוד המקרא

מה הוא האופן הנכון בו יעשה לימוד המקרא? אני מניח שהשואל לא ציפה שאפרט כאן כל הפרטים הנוגעים לסדר הלימוד הנכון. אציין רק דבר פשוט שסייע לכל מי שעד עתה לא התבונן כראוי: בכל לימוד שהוא, בקריאת הספר יש להבין את הקריאה עצמה. כן. בלי לעיין באף פירוש (את זה יש לעשות אחרי ההבנה תוך כדי קריאה). מכמה סיבות, יש רבים הקוראים בלי להבין, ורק אחרי קריאת כמה תיבות, מנסים להבין מה קראו. התופעה קיימת אצל רבים גם בתפלה. מי שהתרגל ללמוד ולהתפלל באופן הזה, בד"כ קשה לו מאד להבין תוך כדי קריאה כאשר מדובר בטקסט אותו זוכר בעל פה¹.

* * *

הערת אחד מיושבי בית המדרש: כתבת על אכילת מצה שהיא אכילת מצה, וההפכה היא שהיא אכילת מצה. ראינו את זה כבר כתבת בצפר פסוקים אלה שהם אכילת מצה. אכילת מצה היא אכילת מצה. אכילת מצה היא אכילת מצה. אכילת מצה היא אכילת מצה. ראשית: לא כתבתי בגנות אף אחד ח"ו, הערתי על מטבע לשון מסויים. שנית: לא הבנתי מה רצית להוכיח מהרמב"ם. אדרבה, בספר המצוות כתב: מצוות עשה קנח. היא שצונו לאכול מצה בליל חמשה עשר מניסן. עכ"ל. זו המצוה. ואף במשנה תורה, שם בא לבאר את ההלכה כתב: מצוות עשה מן התורה לאכול מצה בליל חמשה עשר... אבל בשאר הרגל אכילת מצה רשות... אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה ומשאכל כזית יצא ידי חובתו. עכ"ל. היינו בדיוק כפי מה שכתבתי! מצוה לאכול מצה, שיעור המצוה: כזית.

* * *

התלמוד וההלכה

כתבתי מהתלמוד באים לפסק ההלכה. העירני על כך תלמיד חכם אחד שליט"א שההלכה נמצאת בתלמוד עצמו. אכן כן, זו היתה כוונתי, לומדים את התלמוד ומגיעים לפסק ההלכה (בזמננו התמעטו הלבבות וכו'), ולכן לא כל אחד יכול לפסוק בעצמו וכו'.

¹ בעיה דומה שנתקלתי בה: בקהלות רבות מעודדים מבצעים של לימוד משניות בע"פ. הדבר חיובי ביותר, אך במבצעים כאלה צריך לחשוב טוב על הרווח מול ההפסד, ולכן צריכים המבצעים להיות מפקחים על ידי המלמד המכיר את הילד. בד"כ גם האבא יכול לשים לב לעניין זה. מבצעים המוניים וראוותניים בדרך"כ נעשים על ידי עסקנים וכדומה, שאינם מבינים הרבה בעניין. אחד הנזקים העלולים לצאת ממבצעים כאלה, הוא: ילדים רבים מדקלמים משניות בעל פה בלי להבין, וכשלומדים באמת את אותה מסכת מתקשים להתעכב על הפירוש. חשוב לעודד את עניין שינון המשניות בעל פה, אך יש להקדים לכך שני תנאים: א. רק במסכתות הנלמדות על ידי התלמידים, ולדאוג שתלמיד הנבחן על משנה בעל פה, באמת מבין אותה. ב. כמו כל מבצע הקשור לחינוך תשב"ר, מארגני התכנית צריכים להיות אך ורק כאלה שבאמת אכפת להם מהנושא (לא קשה לזהות מי עונה על ההגדרה הזו), וכמובן כאלה המבינים בחינוך.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב') בשב"ק פרשת תרומה-שר"ח ופי שקלים: מנחה עש"ק ובשב"ק: 4:50. שחרית: 8:30. ערבית מוצש"ק: 6:05. מנחה וערבית ביום חול בשבוע הבעל"ט (פרשת תצווה): 5:25

זמני התפלות בתענית אסתר ופורים ושב"ק פרשת כי תשא-שבת פורים דמוקפין

מנחה (בכל הימים): 5:00. שחרית: תענית אסתר ופורים: 5:20. שב"ק: 8:30. ערבית מוצש"ק: 6:15

זמני משתה ושמחה ותכניות לבני הקהלה, יפורסמו אי"ה בביהכ"נ במהלך השבוע הבא

זמנים קבועים:

מנחה וערבית יום חול: 15 דק' לפני השקיעה. שב"ק: מנחה עש"ק ובשב"ק: 50 דק' לפני השקיעה. שחרית: 8:30.

ערבית מוצש"ק: 25 דק' אחרי השקיעה. מנחה של תעניות: 50 דק' לפני השקיעה